

Gårdar i Skee

Sammanställd av Allan Hansson. Version 2009-11-17.

Källor

Nedan följer korta beskrivningar över alla jordeboksnoterade byar och gårdar i Skee socken. De sex gårdar i Lurs socken, som en period ingick i jordeboksocknen Skee, är dock inte med. Uppgifterna kommer så gott som enbart från Gösta Frammes böcker, i första hand *Vätte härad*, och i någon mån dessutom från *Ödegårdar i Vätte Härad* och *Jordrannsaking och skattläggning i Bohuslän 1662-1666*. Uppgifter om ortnamnen kommer främst från *Ortnamnen i Göteborgs och Bohus Län XX. Ortnamnen i Vätte Härad*. CD-skivan *Svenska ortnamn 1999* har i allmänhet använts som stavningsnorm. Uppgifterna om skiften, fastighetsbildning och arealer kommer från *Beskrivning till Rikets Allmänna Kartverks Ekonomiska Karta över Göteborgs och Bohus Län, Skee Socken i Vätte Härad jämte Strömstads Stad. 1940*.

Torp- och lägenhetsnamnen i ortnamnboken kan vara så sena som från 1930-talet. Alla torpnamn är inte med i ortnamnboken, och förteckningarna kan komma att kompletteras efter genomgång av några husförhörlängder och/eller mantalslängder.

Gårdar

Allemarken

1/2 mantal. Gården var öde i mitten av 1600-talet, och föll då under kronan. Den var kronogård till 1759, då den köptes av åbon. 1938 bestod gården av två bruk, vardera bestående av ca 12 ha åker och 100 ha skog, samt samfällt sandtag och källplats. Tre torp (Bräckan, Hällan och Änghagen) har legat under gården. Namnet är bildat av mansnamnet Alle, som inte var ovanligt under medeltiden, och "mark", i betydelsen skog.

Koordinater: X= 6542723, Y= 1248828

Baggeröd

1/1 mantal. Skatte av ålder. Storskifte 1811. 1938 bestod gården av fyra bruk om sammanlagt 32 ha åker, 5 ha betesmark och 70 ha skog. Under gården har legat torpen Hagarna (senare hemmansdel) och Torstensstycket.

I gårdsnamnet ingår mansnamnet *Baggi*, vilket möjligen var ett binamn - dvs öknamn eller smeknamn.

Koordinater: X= 6549794, Y= 1236637

Bastekärr

1/1 mantal. Kronojord till 1722, då gården skatteköptes. Laga skifte 1873. 1939 bestod gården av fyra bruk om tillsammans ca 35 ha åker och drygt 100 ha skogsmark, samt samfälld torvmyr och dito sand och lertag. Under gården låg ett dussintal torp och lägenheter: Basetorpet (eller Garvarebäcken), Krageröd (efter

båtsman Krage), Hagen, Holma, Klåvan, Nytorp, Stubbekas, Tomterna, Älvdalen och Älvängen.

Koordinater: X= 6541975, Y= 1238405

Berge

1/1 mantal. Kronogård till 1792, då 1/2 mantal skatteköps. Storskifte av inägorna 1793 och av utmarken 1803. 1939 bestod gården av två enheter om sammanlagt ca 40 ha åker och 200 ha skogsmark. Fyra torp har legat under Berge: Bergeskogen, Hedarna och två torp med namnet Kasen.

Koordinater: X= 6541361, Y= 1242790

Bjälveröd

½ mantal. Kronogård, som skatteköptes 1761. Laga skifte 1848. 1938 bestod gården av två bruk om sammanlagt 17 ha åker, 5 ha betesmark och 63 ha skogsmark, samt samfällt lertag och båtplats. Under gården har legat torpen Backa, Dammen, Lidhult, Mamperöd och Mölen.

Gårdsnamnet utgår från det fornnordiska mansnamnet Bjalfi.

Koordinater: X= 6540042, Y= 1235177

Björke

By med fyra gårdar, Östra Björke Östergården, Östra Björke Västergården, Västra Björke Norrgården och Västra Björke Sörgården, alla om 5/8 mantal. I 1544 års jordbok antecknas hela byn Björke som kronojord med landskylden 8 tunnor malt. 1796 skattköptes hela Björke by (samt ödegårdarna Krabbetorp och Pinneröd) av åborna. 1938 fanns i byn 16 fastigheter, vilka utgjorde ett tiotal bruk om sammanlagt 135 ha åker, 16 ha betesmark och ca 500 ha skogsmark.

Hemmansdelarna har namn som Berget, Enerhogen, Gärdet, Hagarna, Hjällarna, Hogen, Knatten, Liane, Pinderöd, och Renen. Till byn har hört ett drygt tjugotal torp och lägenheter: Björkedalen, Björnemyr, Bredbergstorpet, Bruket (tegelbruk), Buredalen (efter båtsman Bur - kanske är detta detsamma som Björkedalen), Dammen, Dapen, Faltintorpet, Granskog myr, Gunhilderöd, Hagelid, Helgeröd, Helsingkasen, Kalvemarken (där vargen rivit kalvar), Kasen, Klingseröd (efter båtsman Kling), Krabbekas, Linddalen, Lönnekas, Nybygget, Röde vägen, Sjömanstorpet, Snickerstorpet, Stigen, Stämmelid, Tuvan, Tvillingen och Åkasen.

Bynamnet Björke tros vara avlett från ett sedan länge avsomnat namn – *Bjarka* - på ån vid byn.

Koordinater: X= 6535453, Y= 1241573

Björneröd

1/1 mantal. Var skattegård till 1680-talet, då gården brändes i samband med krig. Eftersom sedan inga skatter betalades blev den skattevrak och tillföll kronan. Den var kronogård till efter 1810. Gården bestod av ett halvdussin brukningsenheter (sammanlagd areal ca 40 ha åker, 4 ha betesmark och ca 630 ha skogsmark), samfällid torvtäkt och dito kvarnplats. Flera stora stenbrott låg på gårdens marker –

både N. S. Beer & Co och AB Förenade granitindustrier ägde vardera ca 25 hektar. Till hemmansdelarna har hört Backen, Björkenäs, Björnemyr, Enerhogen, Krokstrand, Liden och Strand. Under gården har legat flera tiotal torp och lägenheter - de flesta dock från stenbrytningens tid. De har namn som Alelund, Alelunden (i folkmun Myren), Backarna (eller Lövlund, Lövlunden, Övre Lövlund), Backelid (eller Backeliden), Berge, Björkelid (eller Björkeliden), Björkelund (eller Björkelunden), Delesbacken, Djupmossen, Eknäsberg, Enersberg, Fredriksborg, Granhogen, Granskogen, Hagelid, Hagen (eller Havrekasen), Heby, Hilleröd, Högmossen, Jakobsberg (eller Leran), Jakobsborg (eller Käringehultet), Karlsberg, Karlsborg, Karlsby, Karlsro, Kasebacken, Kaseby, Kasen, Kaserna (förr Sotarekaserna), Lerhålan (eller Smedjebacken/Smedbacken, officiellt Lertaget), Lidbacken, Liden, Lidhult, Lund, Lövkasen, Monelid (eller Monlid), Mossen (eller Sandhålmossen eller Utängen), Mällby, Mölen, Nordkap, Nordkas, Nybygget, Rännebäck, Rödsmyr, Rörmyr, Sandbacken, Sandhålan, Solbacken, Solberg, Sollid, Sörby, Tomterna, Torskhålan, Trångkas, Ulveklåvan och Utsikten.

Koordinater: X= 6551173, Y= 1248288

Blomsholm

3/1 mantal frälse. Säteriet bildades 1620, då Anders Blomme slog samman en del gårdar, bland annat Foss (vid kvarnen) och Bojen. 1938 omfattade gården 145 ha åker, 3 ha slåtteräng, 18 ha betesäng, 467 ha skog (varav 278 ha produktiv) samt 3 ha vatten. Under säteriet låg ca 20 torp: Bojendalarna, Bäckan, Börjeskogen, Dalaberg, Fors (eller Foss), Hagarna, Humlekas, Jonsbo, Kåröd, Landeröd, Liden, Mjölarestugan, Nordskogen, Oset, Skulten, Sollid, Stensdalen, Storskogen, Wittenberg, Wermeland och Äggedal.

Koordinater: X= 6547927, Y= 1237688

Blåskog

1/1 mantal. Skatte av ålder. Laga skifte 1859. 1938 bestod gården av fyra delar om sammanlagt ca 40 ha åker och 58 ha skogsmark. Till gården hörde torpen Hageliden, Lugnet, Orreliden och Spåreliden.

Koordinater: X= 6539567, Y= 1239937

Bovall

9/8 mantal. Frälsejord till 1695, därefter förvandlades den till skattejord. Det var dock ingen reduktion - den adlige ägaren fick behålla gården, men måste betala skatt för den. 1938 omfattade gården 33 ha åker, 2 ha betesmark och 170 ha skogsmark. Till gården har hört torpen Bråtekas, Båtsmanstorpet, Mossen, Röstan och Sörängen.

Koordinater: X= 6547063, Y= 1239887

Brämnen och Kampegården

1/4 mantal. 1666 slogs de två torpen Brämnen och Kampegården, vilka dittills legat under Norr Buar, samman och mantalsattes. 1938 bestod gården av fyra brukningsenheter om totalt ca 12 ha åker och 65 ha skog. Ett torp - Lekshålan.

Gårdsnamnet Brämnen tros vara uppkallat efter den tyska staden *Bremen*.

Koordinater: X= 6546583, Y= 1248502

Buar

Tre gårdar, Norra Buar, Södra Buar och Yttre Buar, som råkar ha samma namn, och som bokförts som en by, fast de är åtskilda. Norra och Södra Buar ligger dock intill varandra, och utgör en reell by, som beskrivs här. Beskrivning av Yttre Buar återfinns under namnet Buar, Yttre.

Norra och Södra Buar utgör vardera 1/1 mantal, och är skattegårdar av ålder. De båda gårdarna delades tidigt i ett flertal brukningsenheter. Laga skifte 1830, 1848 och 1864. Det finns ett samfällt lertag. 1938 bestod de båda gårdarna av ca 30 bruk. Genom hemmansklyvning har uppstått märkligheter som Buar 2:18, som utgjorde 452963449/4932974592 mantal. Denna brukningsenhet omfattade 9 ha åker och 16 ha skogsmark. Sammanlagt omfattade Norra och Södra Buar ca 110 ha åker och 535 ha skogsmark. Till hemmansdelarna har hört Haglund, Holtet, Hällevadet, Kasebackarna, Klopporna och Mossen. Till detta kommer ett tjugotal torp och lägenheter som legat under de båda gårdarna, t.ex. Arkemyr, Arket, Björkemyr, Ekelid, Furulund, Goddagarna, Goddagsklåvan, Jakobshegmanet, Kleven, Kloppemyren, Krakarna, Lekeröd, Lekhålsfjället, Långled, Lerdalen, Långemyr, Långskogsmön, Myren, Nilsemyr, Sanneröd, Skedbindaregården och Snickeröd.

Koordinater Norr Buar: X= 6546261, Y= 1246726

Koordinater Sör Buar: X= 6545589, Y= 1246013

Buar, Yttre

3/4 mantal. Frälsejord 1650, men blev kronojord 1673, då gården byttes av någon adelsman mot en kronogård på annat håll. Gården behöll denna jordnatur till 1734, då den skatteköptes av åbon för 6 års räntor. Laga skifte 1830. 1938 bestod gården av tre brukningsenheter om ca 30 ha åker, 5 ha betesmark och 65 ha skogsmark. Under gården har legat torpen Stämnen och Krappsätt. (Krapp är dialekt för trång, och "sätt" betyder säter, dvs sommarfäbod. Stället låg inklämt i en klyfta.)

Koordinater: X= 6538247, Y= 1236293

Budalen

1/8 mantal. Kronotorp till 1666, då torpet skattlades och sattes till 1/8 mantal med skatterna 3 öre silvermynt fodring samt 12 marker smör. 1794 friköptes gården (till priset av sju års räntor) och blev skattejord. 1938 var den lilla gården uppdelad i ett halvdussin småbruk om sammanlagt ca 15 ha åker och 150 ha skog. Till gården har hört torpen Båtsmanstorpet och Mosseklåvorna.

Buvall

5/8 mantal. En del av gården var kronojord med arrendeavgiften (landskyld) 1 tunna malt till 1747, därefter skatte. 1938 var gården uppdelad på ett halvdussin småbruk om tillsammans ca 30 ha åker och 120 ha skogsmark. Torpet Jämmern, som numera är åker, har legat under gården.

Koordinater: X= 6538684, Y= 1236717

Båleröd

Båleröd är en kameral by, som består av de geografiskt åtskilda gårdarna Lilla Båleröd och Norra Båleröd. Se nedan.

Båleröd, Lilla

1/2 mantal. Skatte av ålder, men 1680 var bonden skyldig kronan 190 daler silvermynt för obetalda skatter, varför gården drogs in till kronan som skattevrak. Den skatteköptes och blev skattejord igen 1734. Enskifte 1826. 1938 bestod gården av två fastigheter, som brukades gemensamt, och omfattade ca 8 ha åker, 3 ha betesmark och 53 ha skogsmark. Två torp har legat under gården - Båleröd strand och Skogsmyren.

Koordinater: X= 6539238, Y= 1235053

Båleröd, Norra

1/1 mantal. Skatte av ålder. Enskifte 1820. 1938 bestod gården av två brukningsenheter om dels 18 hektar åker och 32 hektar skogsmark, dels 14 hektar åker och 40 hektar skogsmark.

Koordinater: X= 6545118, Y= 1240171

Bö (Böö)

1/1 mantal. Frälsegård av ålder, åtminstone till 1810. Avraden (dvs åbons arrendeavgift till ägaren) var 7 tunnor (ca 1000 liter) malt. Dock betalades även en liten skatt (fordring till två hästar) enligt jordeboken 1573. 1650 ägdes Bö av fogden Peder Nilsen på Stomberg i Akershus län. Enligt 1758 års jordebok ägdes Bö till hälften av kronobefallningsmannen Erik Engström och den andra hälften ägdes av befallningsman Bengt Månssons yngsta dotter. Gården hade blivit "ofri mans frälse". Storskifte 1796, laga skifte av utmarken 1857. 1939 bestod gården av två brukningsenheter om sammanlagt ca 45 ha åker, 7 ha betesmark och 190 ha skogsmark samt samfälld torvmyr och sandtag.

Ett drygt halvdussin torp har legat under gården: Båtsmanstorpet, Husehagen, Husetorpet, Kasen, Kullehagen, Myren, Myretorpet, Tjuveröd (förr under Vättland) och Trappekas.

Bö är samma ord som *by*.

Koordinater: X= 6538870, Y= 1236444

Dafter

1/2 mantal. Kronojord till 1796, därefter skattejord. Laga skifte 1837. 1938 bestod gården av två enheter om sammanlagt ca 8 ha åker, 3 ha betesmark och 80 ha skogsmark. Tre torp har legat under gården: Kängen (eller Kingen), Mamperöd och Rishagen.

Ortnamnet är svårtolkat, men hänger sannolikt samman med önamnet *Daftö*, som betecknar den ö vilken utgör västsidan av sundet vid Dafter. Daftö tros syfta på de

dyiga stränderna och bottnarna kring ön. Men hur namnformen *Dafter* uppkommit ur dessa förhållanden blir ändå inte riktigt klart.

Koordinater: X= 6540803, Y= 1234718

Döltorp

½ mantal. Skatte av ålder. Storskifte 1812, hemmansklyvning 1858. 1838 omfattade gården fyra bruk om sammanlagt 27 ha åker, 3 ha betesmark och 117 ha skogsmark, samt ett samfällt sandtag. En av hemmansdelarna hette Platsen, och under gården har legat sex torp: Holmarna, Kasen, Nytorp, Platsen (senare hemmansdel), Skottfjäll (namnet efter att timmer kastades -dvs skottades - vid bergstupet intill) och Ängholmen.

Ortnamnet är svårtolkat. Första leden kan möjligen utgå från *døle* (enfaldig man) eller *døla* (enfaldig kvinna).

Koordinater: X= 6539241, Y= 1242816

Ejgalsröd

½ mantal. Enligt 1544 års jordebok var Ejgalsröd öde, och på grund av utebliven skatt tillfallöll gården kronan och blev kronogård. Avraden var 4 skinn, vilket var lite. 1620 bytte Anders Blomme, grundaren av Blomsholm, till sig ett tiotal gårdar i Skee, däribland Ejgalsröd, som blev frälsegård. 1758 ägdes gården av arvingarna efter borgaren Nils Norberg i Strömstad, men var fortfarande frälse. 1938 bestod gården av 17 ha åker, 5 ha betesmark, 60 ha skogsmark och 27 ha av Färingens vatten.

Gårdsnamnet betyder Eigils röjning, och uttalas lokalt ungefär "Jasche".

Koordinater: X= 6548560, Y= 1240971

Ejgst

By om två gårdar, Övre och Nedre Ejgst om 1/1 resp 3/4 mantal. Dessutom fanns från 1688 gästgiveri på Nedre Ejgst.

Nedre Ejgst var 1658 frälsegård, och hade samma ägare som Blomsholm. 1695 blev Nedre Ejgst, från "frälse till skatte reducerat". Vid taxeringen 1715 var den skattejord med följande ägare:¶

Neder Ejgst	Sk 1	Swen Rancks General-majors arfwingar	130	0¶
		bondejord	50	0¶
		Lars	0	100¶

Gården hade alltså fortfarande samma ägare som Blomsholm, men brukaren Lars (dvs bonden och gästgivaren Lars Halvordsson) ägde en fjärdedel.

Övre Ejgst ägdes av Skee kyrka, och användes som prästänkesäte. Gården var kyrkojord åtminstone till in på 1980-talet.

1938 omfattade byn 40 ha åker, 5 ha slåtteräng, 7 ha betesmark och 104 ha skogsmark. Till byn har hört följande torp: Kanteröd, Klåvan, Kvarnebacken, Kvarnhagen och Skogen.

Bynamnet Eigst anses komma från en fors i ån (från Lången till Strömsvattnet). Eisa betyder "fara fram med fart". *Eist forss* omnämns i Röda Boken från 1391. Och som framgår av torpen så har byn haft kvarn.

Koordinater: X= 6545097, Y= 1238519

Elsängen

1/1 mantal. Skattejord av ålder. Laga skifte 1834. 1938 bestod gården av fyra bruk om sammanlagt ca 40 ha åker och 145 ha skogsmark. Ett par hemmansdelar har hetet Botten (eller Elsängsbotten) och Lid. Till gården har hört torpen Kampehålan (efter en båtsman Kamp) och Stämmarna (som nog syftar på fördämningar).

Första leden i gårdsnamnet har bildats av genitivformen av mansnamnet *Elif*.

Koordinater: X= 6544572, Y= 1243543

Engalseröd

1/1 mantal. Gården skänktes till Värne kloster vid Moss år 1467, och har varit kyrkojord sedan dess. Gården var komministerboställe för prästen på Tjärnö från 1659 in på 1900-talet.

1938 bestod gården av ett bruk om 10 ha åker och 68 ha skogsmark. Torpen Sandbäcken och Ängenhagen har legat under gården.

Första ledet av gårdsnamnet kommer från det fornnordiska mansnamnet *Ingialdr*.

Koordinater: X= 6540433, Y= 1236454

Erlandseröd

1/2 mantal. Var kyrkojord till 1620, då Anders Blomme (grundaren av Blomsholm) bytte till sig gården, som blev frälsejord. 1685 blev gården skattejord utan att den drogs in till kronan. Den adlige ägaren fick alltså behålla den, men blev skattebetalare. Storskifte 1806. År 1938 bestod gården av tre bruk om ca 25 ha åkerjord och 54 ha skogsmark. Torpet Sköljekas (där man sköljt tvätt) har hört till gården.

Koordinater: X= 6540434, Y= 1236453

Flateby

3/2 mantal. Gården (eller möjligen byn med Södra och Norra Flateby) har ägts av adelsmän, men ändå varit skattejord av ålder. Laga skifte 1846.

1938 bestod gården av tre bruk om tillsammans 48 ha åker och 210 ha skog samt 12 ha av Strömsvattnet.

Fem torp och lägenheter har legat under gården: Hopparen (eller Hällan), Kvarnehogen, Lenas berg, Pinan, Rörevik (Rörvik) samt Se opp.

Koordinater: X= 6548077, Y= 1236550

Flöghult (Flåghult)

1/2 mantal. Skattejord av ålder. En kvarn och såg var i drift från 1779. Laga skifte 1848. 1938 bestod gården av 3 bruk om 26 ha åker, 3 ha betesmark och 300 ha skogsmark Under gården har legat torpen Tången och Grandalen. Från och med stenindustriepoken har tillkomit ett tjugotal lägenheter med namn som Backeliden, Barvadet (eller Barrvadet eller Tappestan), Björkeliden, Dammen, Fagerhult, Fridhem, Furubacken, Granliden, Granås, Hugget, Håltet, Kasen (eller Kaserna), Källiden, Lövkas, Mossen, Solbacken, Solhagen och Solhem.

Koordinater: X= 6548165, Y= 1248065

Folkestad

Två gårdar, Östra och Västra Folkestad, om vardera 1/1 mantal. När byn först omtalas, 1385, var den frälsejord, och ägdes av Margareta, som var unionsdrottning och alltså Danmarks, Norges och Sveriges drottning. Folkestad skänktes detta år till biskopen i Oslo och blev kyrkojord. 1659 blev Folkestad svensk kronojord.

1675 blev Östra Folkestad skattejord igen. Gården lämnades till ägaren av skattehemmanet Österöd som ersättning för att Österöd gavs till borgarna i Strömstad som betesmark för deras boskap. Det är inte känt när Västra Folkestad blev skattejord - 1772 var dock gården i böndernas ägo. Enskifte 1818. 1939 bestod byn av 7 brukningsenheter om ca 90 ha åker, 5 ha betesmark och 180 ha skogsmark. Hemmansdelarna i Västra Folkestad har varit Hoglid och Västergård, och Östra Folkestad har haft hemmansdelarna Ekhogen, Hagarna, Hogen, Ekbacken och Söstugan. Till byn har hört ett halvduzin torp, med namn som Fåglehögen, Jensehagen, Kanteröd (efter båtsman Kant), Skogen, Svartmyllan, Svältare sand och Vildmyrarna.

Koordinater: X= 6541465, Y= 1240187

Gibberöd

1/2 mantal, kronogård till 1759, därefter skatte. Laga skifte 1874. 1938 bestod gården av två bruk om sammanlagt ca 25 ha åker och 20 ha skogsmark.

Koordinater: X=6544626, Y=1240635

Gilltorp

Två gårdar, varav en omfattar 1/1 mantal, och den andra är en ödegård. Vid gården fanns kvarn, som var i drift åtminstone in på 1950-talet. Gilltorp var kyrkojord av ålder, men tycks ha skattköpts 1821. Dagsverkesskyldigheten tycks ha varit betungande. I Gösta Frammes bok om Vätte härad citeras ett arrendekontrakt från 1757: "När kyrkoherde Olof Kloth i Skee 1757 städjer bort halva Gilltorp, heter det i tagesedeln, att åbon 'plöjer på prästgården försvarligen och väl ett tunnlands utsäde om våren och ett om hösten; och i fall om hösten ej skulle behövas, då två om våren; gör arbete vid skörd och slåtter, efter som jag gott finner att äska (kräva): en kördag i höanden med tre hästar och två man; skjuts och körslor vid påfordran, alltsammans på hans egen kost och med egen redskap...' "

Laga skifte 1853.

1938 var gården delad i åtta småbruk om ca 25 ha åker och 50 ha skogsmark, samt ett samfällt sandtag. Fyra torp har hört till gården: Kaseby, Kullehagen, Solbacken och Ängelid.

Första leden av gårdsnamnet är kvinnonamnet Geirlaug.

Koordinater: X=6539027, Y=1241280

Grandalen

Avstyckat från Flöghult 1918 med eget upplägg i jordeboken. 1938 bestod gården av ett bruk om 10 ha åker och 17 ha skog.

Grälös

Vätte härads största by med sex gårdar: Innegården (1/1 mantal), Kronostugan (1/2 mantal), Norgården (1/1 mantal), Sörgården (1/1 mantal), Uppegården (1/1 mantal) och Valsbo (1/4 mantal). 1658 var två av gårdarna kronogårdar, tre var kyrkojord och en – Sörgården - skattejord. Kyrkojorden "revocerades" strax efteråt, dvs fördes till kronan. 1759 skatteköps Grälös Kronostuga, och 1790 följer Grälös Uppegården, Innegården, Norrgården och Valsbo.

I Mats Widgren: *Bysamfällighet och tegskifte i Bohuslän 1300-1750*, finns en karta från 1728 över Grälös, som visar att gårdarnas åkertegar var långa och smala, och låg blandade i åkern. Grälös har skiftats flera gånger - dels 1728, dels laga skifte 1843, samt ännu ett skifte 1873. Byn tycks 1938 ha omfattat 11 brukningsenheter. 1938 bestod byn av 150 ha åker och ca 85 ha skogsmark. Flera av de verkliga brukningsenheterna omfattade delar av olika kamerala gårdar. T.ex. ägde och brukade en bonde 9 ha av Innegården, 3 ha av Norgården och 7 ha av Uppegården. Till byn har hört ett dussin torp och lägenheter: Benteröd, Fyrkehagen, Gamla Båtsmanstorpet, Gunnarsbo, Götetunet, Högen, Kanteröd, Kileröd, Klåvan, Pynthen, Sasshyttan, Solängen och Träcken.

Koordinater: X=6542179, Y=1239597

Gudebo

1/1 mantal. Var frälsejord 1559, men hamnade sedan under domkapitlet i Oslo, och blev alltså kyrkojord. Efter freden i Roskilde 1658 "revocerades" gården, dvs den lades under den svenska kronan, och var kronojord till 1755, då gården blev skattejord genom att åbon (dvs arrendatorn) köpte den. Laga skifte 1869. Bestod 1939 av 6 brukningsenheter om sammanlagt ca 30 ha åker och 130 ha skogsmark, samt en samfälld mosse om 4 ha.. Fem torp har hört till gården: Båtsmanstorpet, Gudebogatan, Hällan, Lövkas och Myrås.

Koordinater: X=6539382, Y=1244791

Gångaregården

Ej mantalsatt. Från början ett torp under Skär, som fått eget upplägg i jordeboken. 1938 bestod gården av 3 ha åker, 1 ha betesmark och 2 ha skogsmark.

Hagetorp

Saknar mantal. Gammal ödegård, som brukades under Ejgst, och som till 3/7 bestod av skattejord, och till 4/7 av kronojord, vilken skattköptes 1894. 1938 bestod gården av 13 ha åker och 42 ha skogsmark.

Koordinater: X=6545282, Y=1239158

Heby

1/2 mantal. Ödegård efter digerdöden åtminstone till mitten av 1500-talet. Kyrkojord till 1821, därefter skattejord. Laga skifte 1869. 2 brukningsdelar 1939 om totalt ca 20 ha åker och 65 ha skog samt ett samfällt sandtag. Gården har haft fyra torp: Helgeröd, Hyttan, Tuvan och Åkasen.

Koordinater: X=6536486, Y=1241124

Hedängen

Två gårdar, Västra resp Östra Hedängen, båda om 3/4 mantal. Kronojord till 1790, därefter skattejord. Inägorna enskiftades 1821, och 1894 genomfördes laga skifte för delar av skogsmarken. 1938 bestod byn av ca 70 ha åker och ca 230 ha skogsmark, fördelat på 16 fastigheter, varav bara två var något större gårdar. Till byn har hört ett dussin torp: Billingen, Bredmyr, Bäckemyr, Klåvan, Myren, Riseröd, Rättaretorpet (efter fjärdingsmannen Rättare-Johan), Sandhem, Smällen, Smätten och Tofterna.

Koordinater: X=6537233, Y=1237299

Hee Norra /Norr Hede/

1/1 mantal. Kyrkojord av ålder. 1645 hade skeeprästen bygseln och landskylden om 1 3/4 tunna. Den har någon gång (troligen i början av 1800-talet) blivit skattejord. Storskifte 1812. 1938 bestod gården av ett bruk om 22 ha åker och 22 ha skogsmark. Torpet Stugeröd har legat under gården.

Koordinater: X=6546696, Y=1237684

Hee Södra /Sör Hede/

1/2 mantal. Skatte av ålder. Storskifte 1811 (inägorna) och 1813 (utmarken). 1938 bestod gården av tre brukningsenheter (varav den största omfattar ca 10 ha åker och 30 ha skog) om totalt 21 ha åker, 2 ha betesmark och 85 ha skogsmark. Under gården har legat tre torp: Bräckan, Hösehögen och Rörmyr, samt en tid backstugan Hogen.

Koordinater: X=6536700, Y=1244727

Hee Östra /Öster Hede/

1/1 mantal. Skattehemman, som låg öde 1719, och blev skattevrak 1724, dvs kronan tog det för obetalda skatter. Hemanet odlades upp igen, och 1792 såldes det till åbon. Laga skifte 1850. 1938 bestod gården av sju fastigheter, vilka utgjorde fem småbruk med den sammanlagda arealen 55 ha åker och 40 ha

skogsmark. Under gården har Degetorpet hört (namnet möjligen efter en båtsman Deg - dock hette båtsmannen Lek 1827).

Koordinater: X=6543421, Y=1243771

Hjälmsberg

1/1 mantal. Under katolsk tid hade gården varit kyrkojord. 1658 låg Hjälmsbergs skatt till den norske rikskanslern Jens Bjelke. Efter Roskildefreden "revocerades" gården, dvs den blev svensk kronogård. 1761 friköptes den och blev skattegård. Storskifte av inägor 1794, och utmarken 1812. 1938 bestod gården av fem brukningsenheter om ca 45 ha åker och 200 ha skogsmark. Ett tiotal torp har hört till gården: Björkeröd, Ekeliden, Bråtekasen, Klåvan, Mossarna, Nytorp, Platsen, Ramsebågen och Ulveklåvan.

Koordinater: X=6544035, Y=1244032

Hjälmsstad

Två gårdar, Stora och Lilla Hjälmsstad om 1/1 resp. 3/4 mantal. Stora Hjälmsstad var kronojord av ålder. Lilla Hjälmsstad var domkapiteljord sedan katolska tiden, men "revocerades" och blev kronojord snart efter 1658. Stora Hjälmsstad skatteköptes 1761, och Lilla Hjälmsstad 1797. Enskifte 1825. 1938 bestod byn av ca 10 bruk om sammanlagt ca 80 ha åkermark, ca 4 ha betesäng och ca 110 ha skogsmark. Torpen Backelid och Galteröd har legat under byn.

Koordinater: X=6544513, Y=1241686

Hjältsgård

By med tre gårdar, Lilla, Nedre och Övre Hjältsgård, omfattande 1/4, 1/1 resp 1/1 mantal. Två av Hjältsgårdarna var biskopsjord, men kronan utsåg arrendator och lade beslag på tagorna, dvs ett penningbelopp som betalades när en brukare tillträdde (förstatagan) och sedan vart tredje år (tredjeårstagorna). Dessa gårdar "revocerades" när Bohuslän kom under Sverige, dvs de räknades som kronogårdar, och kronan tog även landskylden. I 1715 års taxering var Övre Hjältsgård och Lilla Hjältsgård kronogårdar. Nedre Hjältsgård var skattejord, men hade samma ägare som Blomsholm, dvs arvingarna efter generalen Sven Ranck. Lilla Hjältsgård blev skattegård 1795, och Övre Hjältsgård köptes 1800 av tre brukare. Storskifte 1817. 1938 bestod byn av sju bruk med sammanlagt ca 45 ha åker, 13 ha slätteräng, 3 ha betesäng och ca 140 ha skogsmark. Till byn har hört sju torp, bland andra Beateberg, Båtsmanstorpet, Spader Kung (officiellt Björnhagen), Kyrkosand och Trollemyr (officiellt Fridhem).

Namnet är svårtolkat, och är i varje fall svårt deformerat. I Röda boken skrivs Fjalskoro. Senare ledet är alltså inte gård, utan skora, dvs skåra. Första ledet är ännu mer svårtolkat, men gissningen är att namnet syftar på någon egenhet hos det branta berget intill byn. Berg heter visserligen *fjäll* på orten, men att namnet skulle vara *Fjällskora* avvisas i ortnamnsboken, trots att skrivningen Fjalskoro faktiskt förekommit.

Koordinater: X=6542796, Y=1239004

Hogar

1/1 mantal. Frälsejord av ålder. 1715 ägdes gården av *Överstelöjtnant Billt*, dvs Daniel Bildt på Morlanda, Orust. 1725 såldes några Skee-gårdar, däribland Hogar, till kyrkoherden i Tanum Johan Ödman. Gården blev då "ofri mans frälse", och den jordnaturen behöll den åtminstone till 1810. År 1938 bestod gården av ett gårdsbruk om 18 hektar åker, 3 ha betesäng och 47 ha skogsmark. Till gården har hört torpet Hjorteröd.

Koordinater: X=6536714, Y=1238355

Hogen

1/1 mantal. Var kronogård 1544, vilket den förblev till 28 augusti 1761, då gården blev skattejord. Laga skifte 1853. 1938 bestod gården av två medelstora bruk och något halvdussin småbruk, totalt drygt 60 ha åker, 7 ha betesmark och 220 ha skogsmark samt ett samfällt stenbrott om 32 hektar. Sju torp och lägenheter har hört till gården, t.ex. Eskilklåvan, Fagerskår, Klopporna och Påskehuset.

Koordinater: X=6542843, Y=1244054

Holma

Två gårdar, Stora och Lilla Holma om 1/1 mantal resp. 1/2 mantal. Skattegårdar av ålder. Laga skifte 1860. 1938 bestod byn av sex bruk omfattande 45 ha åker, 13 ha betesmark och 97 ha skogsmark. Under gården har legat torpen Hjortholmarna (där en gubbe kallad Hjorten bott), Holmeskogen (eller Skogen) och Surrebackarna (efter en gubbe kallad Surren).

Koordinater: X=6543879, Y=1239559

Husebo

1/4 mantal skatte av ålder. "...den obetydliga bebyggelsen ligger i en öde trakt på gränsen till Norge", står det i *Ortnamnen i Vätte Härad*. Gården brukades och skattades under lång tid tillsammans med Flöghult, som hade samma ägare. Laga skifte 1918. 1938 utgjordes gården av tre bruk om sammanlagt ca 10 hektar åker och 90 hektar skogsmark. Tre torp och lägenheter har hört till gården (Blockemyr, Grandalen och Stockholm).

Koordinater: X=6547592, Y=1249105

Hustyft

5/8 mantal. Gården var kronojord till 1726, då åborna Olof Anundsson och Truls Persson fick köpa gården för 104 daler 20 öre silvermynt, vilket motsvarade sex års landsskyld. Köpebrevet utfärdas dock först den 22 oktober 1766. Laga skifte 1853. 1938 bestod gården av två gårdsbruk om 7,6 resp 12,9 ha åker och 72 resp 69 ha skogsmark. Tre torp eller lägenheter (Backelid, Backemyr och Hårdmobaacken) har legat under Hustyft.

Tyft är ett norskt ord för tomt.

Koordinater: X=6538911, Y=1239465

Hålkedalen

1/4 mantal. Skatte av ålder, men 6 sättingar (1/2 tunna) ägdes av kronan, och skatteköptes 1734. Laga skifte 1867. 1938 bestod gården av tre bruk (varav ett vid Hällekind ägdes av *Svenska Järnvägsmännens Viloheimsförening*) om sammanlagt 17 ha åker, 5 ha betesmark och 150 ha.

Namnet tros ha sin grund i att där funnits källor försedda med träholk, dvs ett grovt rör av en urholkad trästock.

Koordinater: X=6543427, Y=1233219

Hålt, Norra

1/4 mantal. Ägdes enligt Röda Boken 1391 av Gimsøy kloster, men enligt senare noteringar var gården skattejord. 1938 bestod gården av ett bruk om 7 ha åker, 1 ha betesmark och 28 ha skogsmark.

Koordinater: X=6549428, Y=1234052

Hålt, Södra

1/2 mantal. Gården har någon gång skänkts till Värne kloster (vid Moss) och blev kyrkojord, men lades öde efter digerdöden, och blev öde kronogård, som så småningom odlades upp igen. 1759 gjordes två skatteköp om vardera 9/52 mantal. Vad som hände med resterande 8/52 mantal är inte känt, men 1772 var hela gården skattejord. 1939 bestod gården av tre enheter om sammanlagt 27 ha åker och ca 120 ha skogsmark. Under gården har legat ett halvdussin torp: Håltekasen, Högemyrren, Stenstorp, Stubbekas, Viremyr, Åselid och Ödegården.

Koordinater: X=6538647, Y=1243653

Håve

Två gårdar, Norra och Södra Håve, båda 3/4 mantal och båda kronojord som blev skattejord 1759. Laga skifte 1835. Gårdarna var 1938 uppdelade i mer än 20 fastigheter, varav fyra gårdar av någon storlek. Arealen var sammanlagt ca 100 ha åker och 380 ha skogsmark. Ett femtontal torp, backstugor och lägenheter har legat under byn: Grankärrsknatten, Gråbenhagen, Håvedalen, Knatten, Liane, Sadlesten, Snaran, Stenhällan, Struten, Strutliden, Sucken, Ulvedalen och Ulvemyren. Ett urval av hemmansdelarna är Damparna, Håvelund, Hällan, Kasen, Lindalen, Sekarna, och Valbaken.

Koordinater: X=6541821, Y=1244251

Hälle

3/4 mantal. Var frälsegård, men revocerades 1695 till skattegård med fortsatt adligt ägande. Vid taxeringen 1715 ägdes den av generalen Sven Rancks arvingar 1939. Under 1700-talet fanns en saltpanna på gården. 1938 bestod gården av två mindre gårdsbruk (Stenlid om 6 ha åker och 82 ha skogsmark, resp. Kilarna om 7 ha åker och 70 ha skogsmark), samt något halvdussin småbruk och ett drygt dussin stugor.

Koordinater: X=6550179, Y=1234694

Hällekind

Kronoödegård under frälsegården Stare, som skattköptes 1797. Senare låg gården under Hålkedalen. Kronan drev under några år från ca 1666 ett saltverk vid Hällekind. 1938 bestod gården av 2 ha åker, 2 ha tomt (ägd av Svenska Järnvägsmännens Vilohemsförening), 1 ha betesmark och 78 ha skogsmark.

Koordinater: X=6547036, Y=1239886

Hällsö (Hällesön)

1/4 mantal. Gården omfattar öarna Norra och Södra Hällsö. Gården var en medeltida ödegård, som betalade en liten skatt i hå (dvs. pigghaj). Hällsö köps av borgmästaränkan Britta Kamp i Strömstad 1725 (köpebrev dock först 1738). 1738 bestod gården av tre bruk om ca 4 ha åker, 2 ha betesmark och ca 92 ha skog och övrig mark.

Koordinater: X=6543880, Y=1239558

Hämmen (Hemmen)

Två gårdar, Västra och Östra Hämmen om 1/2 resp. 3/4 mantal. Östra Hämmen skatteköptes 1791, och Västra Hämmen 1796. Västra Hämmen storskiftades 1820, och Östra Hämmen genomgick laga skifte 1855. 1938 bestod Västra Hämmen av två bruk om sammanlagt 24 ha åker, 3 ha betesäng och 93 ha skogsmark, samt dessutom kvarnfallet. Östra Hämmen var uppdelat i fem småbruk om sammanlagt 30 ha åker och 75 ha skogsmark. Under Hämmen har legat drygt ett halvdussin torp, t.ex. båtsmanstorpen Blåkas (efter båtsman Blå), Båtsmanstommen och Hemberg, samt Dansaren (officiellt Kaseby), Tistedalen och Åreklovan.

Koordinater: X=6535743, Y=1243955

Härslätt

1/1 mantal. Kronojord till 1741, då den skatteköptes av åbon. Under 1700-talet delade gården en saltpanna vid Dynekilen. 1938 bestod gården av 6 enheter om ca 35 ha åker och 150 ha skogsmark. Torpen Hällan och Staledalen har legat under gården.

Koordinater: X=6549055, Y=1234669

Hästeskede

1/1 mantal. 11/16 var skattejord, och 5/16 var kronojord, som skattköptes 1886. Laga skifte 1829. 1938 bestod gården av två jämnstora gårdsbruk om sammanlagt 32 ha åkerjord, 7 ha betesäng och 92 ha skogsmark.

Namnet *skede* anses komma av det fornnordiska *skeid*, som betecknar kapplöpningsbana.

Koordinater: X=6545841, Y=1244985

Högstad

Två gårdar, Övre och Nedre Högstad, om vardera 1/1 mantal, båda skattejord av ålder. Laga skifte 1841 för Nedre Högstad, och 1845 för Övre. 1938 bestod byn av tre större och fyra mindre bruk om sammanlagt ca 52 ha åker, 3 ha betesäng och

150 ha skogsmark samt torvmosse, sandtag och lertag. Till byn har hört ett tiotal torp, t.ex. Dalarna, Fransan, Grankärr, Jägeröd, Rättaredalarna (efter en fjärdingsman), Råvebåsen, Spekelid och Ulvstadshyttan.

Koordinater: X=6545395, Y=1241041

Jortorp

1/1 mantal. Frälsegård av ålder. Gården reducerades 1729 från "utsocknes frälse" till "ofri mans frälse" sedan Strömstads borgmästare Ivar Kamp köpt den av överste Daniel Bildt på Morlanda (Orust) för 450 daler silvermynt. Gården var frälse ännu 1810, men blev 1811 kronogård och boställe för länsmanen. I Nordiska Muséets bildarkiv finns ett foto av Jortorp 1920 - en vacker, låg manbyggnad med några bikupor av halm framför.

Första leden i namnet antas komma från det fornvästnordiska mansnamnet Joli.

Koordinater: X=6547333, Y=1241618

Jörlov (Jörloff)

Två gårdar, Norra Jörlov om 1/1 mantal och Södra Jörlov om 3/4 mantal. Norra Jörlov var kronojord och låg under Fredriksstads lagstol, medan Södra Jörlov var frälsejord, som revocerades 1685 och blev skattejord. Norra Jörlov skatteköptes 1791. Laga skifte 1841. 1938 bestod byn av 12 bruk, varav bara ett var över 10 hektar åker. Sammanlagt var åkerarealen 55 ha, betesängen var 5 ha och skogsmarken uppgick till 95 ha. Under byn har legat 10 torp (Asken - namnet syftar på husets blygsamma dimensioner, Göteskogsmyr, Hyttan, Hålet, Hällan, Kåtan, Liden, Mandalen, Platsen och Vasshällan).

Byns namn antas ursprungligen ha varit *Jarl-lev*, där första leden är titeln *jarl*, och andra leden är *lev*, arvegods eller ämbetsgods i danskt område. Byn skulle alltså ha varit en del av en dansk jarls underhåll.

Koordinater: X=6547599, Y=1242592

Kampegården

Se Brämnen och Kampegården

Kampetorp

1/1 mantal. Skattejord av ålder. Storskifte 1801. 1938 bestod gården av tre större och tre mindre bruk om 47 ha åker, 8 ha betesäng och 120 ha skogsmark. Under gården har legat torpen Rumpen (officiellt Kasemyr) och Stugeröd. Till gården hör bland annat samfällid märkegrav.

Koordinater: X=6538371, Y=1240422

Kangeröd

1/1 mantal. Skattegård av ålder. Gården ingick i Rears i Treje ägor, och Rears son Asbjörn Rearsson blev bonde där i början av 1600-talet. Enskifte 1819. 1939 bestod gården av två ungefär jämnstora bruk om vardera ca 12 ha åker, 4 ha betesmark och 165 ha skogsmark. På gården finns stora grusåsar, som exploaterats

till grustag. Till gården har hört torpen Kangerödka, Kangerödmon och Stället (officiellt Ställeröd), alla tre var avstyckade 1938 .

Koordinater: X=6546081, Y=1244703

Kebal (Kibal)

Två gårdar, Norra resp. Södra Kebal, båda om ½ mantal. Norra Kebal var kronojord, och Södra skatte av ålder. Norra Kebal skatteköptes 1734. Två hemmansdelar hette Bukten och Tåkeröd Till byn har hört torpen Båteviken, Bölevik, Fågelvik, Haken, Killingholmen, Moneliden, Nötholmen, Pölseviken, Skvallrebackarna (efter gumman Skvallre-Maja) och Stenbäck.

Byns namn har ingen säker tolkning.

Koordinater: X=6545934, Y=1232128

Kitteröd

1/2 mantal. Blev kronojord senast 1573. 1793 skatteköptes gården och blev skattejord. Laga skifte 1849. 1938 bestod gården av tre brukningsenheter om sammanlagt ca 20 ha åker och 115 ha skogsmark. Till gården har hört skatteödegården Röstan och ett halvdussin torp: Malmedalarna, Högen, Killingeultet, Mariaholmen, Tegelbrukstorpet och Åringarna.

Namnet antas ursprungligen ha varit "Kjetils röjning".

Koordinater: X=6548199, Y=1242498

Klockaregården

Se under Skee prästgård.

Knarrevik

1/2 mantal frälse av ålder. Ännu 1810 var gården frälse. 1930 bestod gården av fem småbruk om sammanlagt ca 12 hektar åker och ca 40 ha skog och impediment. Inägorna storskiftades 1802. Laga skifte 1874. Under gården har legat lägenheterna Kokhuset (förr trankokeri) och Saltverket (där det alltså förr tillverkades salt).

Namnet kommer sannolikt av att där var hamn för knarrar, en typ av handelsfartyg som var vanlig under medeltiden.

Koordinater: X=6549709, Y=1233546

Kollekind

1/1 mantal. Kyrkojord till 1819, då gården köptes av åbon. Gästgivaregård från 1730-talet. Gården skänktes före 1391 till Vättilands kyrka (troligen för att ägaren och hans familj därigenom skulle uppnå saligheten), och fördes över till Skee kyrka för prästens underhåll när Vättilands kyrka lades ner någon gång under 1400-talet. 1698 ville Skee kyrka vräka åborna och använda gården som prästänkesäte - på grund av tillfälligt ökad dödlighet hos kyrkoherdar hade socknen råkat få två prästänkor att försörja). Men åborna kunde visa gåvobrevet, där det stadgades att givarens ättlingar skulle få bruka gården i evig tid, och fick stanna.

Laga skifte 1874. 1938 bestod gården av två bruk om sammanlagt 24 ha åker, 5 ha betesmark och 212 ha skogsmark.

Under gården har legat torpen Brunnen (eller Klåvan), Fåglekärr och Skagetorpet (eller Skagelund).

Koordinater: X=6542667, Y=1237906

Kroken

Två gårdar, Nedre och Övre Kroken, vardera 1/1 mantal, skattejord av ålder. 1938 omfattade de sammanlagt 38 ha åker och 214 ha skogsmark. Inköptes av stenhuggerifirman N. S. Beer och Co ca 1900, och ingick sedan i Krokstrands municipalsamhälle. Under byn låg också 9 torp och lägenheter - Backeliden, Backen, Dalarna, Hov, Kroks Ödegård, Sandvik, Sjöbodkas, Sparkan, Säterbaracken och Viktorsberg.

Koordinater: X=6550018, Y=1248700

Krossekärr

1/4 mantal. Kyrkojord. Prästen i Skee fick inte bara landskylden, utan hade också bygslen (dvs prästen bestämde vem som var arrendator, och kasserade in livstidstagan och tredjeårstagorna - de extra avgifter som erlades när en ny arrendator tillträdde, och sedan vart tredje år). Gården köptes av åbon 1819. 1938 bestod den av ett bruk om 6 ha åker, 0,6 ha betesmark och 12 ha skog.

Namnet tros vara bildat efter *Krossö*, namnet på en närliggande ö, och kärr i betydelsen *långt liggande tät trädunge*.

Källvik

1/1 mantal. Skatte av ålder. Laga skifte 1848. Gården var 1938 uppdelad i fem små gårdar och ett tiotal mycket små bruk (kanske fiskare?) med sammanlagd areal av 48 ha åker, 6 ha betesmark och ca 350 ha skogsmark (men bara hälften produktiv). Till gården hör samfälld sandtag och torvmyr samt brygga. Stranden Capri ligger inom gården, som numera är bebyggd med sommarstugor. Under gården har legat många torp och stugor: Backarna (även Bort i Stugan), Dalarna (eller Dalen, förr även Ramsdalen), Gärdet, Svingen (vid en vägkrök), Bentehagen, Bukterna, Fridhem, Gyllingmyren, Höstackarna, Källviksstrand (eller Strand), Sillebodstranden, Skälbågen (bukta med snäckskalsstrand), Staledalen (efter en båtsman Stale), Tegelbrukstorpet, Torpet och Tångarna.

Gårdsnamnet tros vara givet efter en kraftig springkälla vid stranden.

Koordinater: X=6547839, Y=1232432

Lien

Tre gårdar - Jepegården, Sörgården och Östergården om 3/4, 1/1 resp 1/1 mantal. Sörgården och Jepegården var kronogårdar, och låg under Fredriksstads lagstol 1658. Lien Sörgården skatteköps 1761, och Lien Jepegården 1765. Lien Östergården var kyrkojord (prästen i Skee hade både landskylden om 4 tunnor och bygslen). Den såldes av kyrkan först på 1940-talet. 1938 bestod byn av ett tiotal bruk om sammanlagt 50 ha åker, 3 ha betesmark och ca 410 ha skogsmark. Dessutom har ett dussin torp och lägenheter legat under gården, t.ex. Asmund,

Bredmyr, Hökasen, Knappedalen, Liensten, Mon, Skuggen, Strängetorpet, Trångarna och Trångkas.

Bynamnet är ålderdomligt, och är ett ursprungligt *Hliðvin*, det vill säga ängen vid liden.

Koordinater: X=6540541, Y=1244674

Liveröd

1/1 mantal. 3/4 mantal var av gammalt skattejord, men 1/4 mantal var till 1658 kyrkojord (det rörde sig om en gammal ödegård). 1659 blev den kronojord, och den blev skattejord 1793. Under gården låg tre torp (Bråtarna, Svenseröd och Tyften). Laga skifte 1829. 1938 fanns 6 brukningsenheter om sammanlagt ca 32 ha jord och 180 ha skogsmark.

Förleden i gårdsnamnet är mansnamnet Live.

Koordinater: X=6548509, Y=1241810

Lunden / även Lund /

1/1 mantal. Kronogård till 1867, då den skatteköptes av åborna. Pottmakaren Olof Zimmerman i Strömstad försökte 1722 köpa gården, men lyckades inte. (Han anlade 1728 ett tegelbruk på Bäcke Rogstad på andra sidan Strömsvattnet.) Utöver huvudgården Lundsegården på 2/3 mantal finns hemmansdelarna Ödegården och Sandhålan. 1938 bestod gården av sammanlagt ca 16 ha åkermark, 5 ha slåtteräng (troligen sankt stränder), 4 ha betesmark och 66 ha skogsmark.

Gårdsnamnet kan tyda på samband med förkristen kult.

Koordinater: X=6544875, Y=1236781

Lytorp

1/1 mantal. Skattejord av ålder. Laga skifte 1877. 1938 bestod gården av två bruk om sammanlagt ca 30 ha åker, 4 ha betesmark och 350 ha skogsmark. Under gården har legat fem torp, Grindekas, Hällorna, Klåvan, Röremyr och Spirehultet.

Någon tillfredsställande tolkning till gårdsnamnet verkar inte finnas.

Koordinater: X=6535525, Y=1244640

Långön

Två gårdar, Nord Långö och Syd Långö, vardera 1/4 mantal. Gårdarna dyker först upp i källorna som medeltida ödegårdar med landskyld i form av hå (dvs pigghaj). Skatteköps 1725 av borgmästaränkan Britta Kamp i Strömstad (men köpeavtalet är daterat först 1738). Under 1800-talet fanns en guanofabrik på ön, troligen med sill som råvara. Laga skifte 1905. 1938 bestod byn at ett tjugotal hemmansdelar, varav bara ett par av sådan storlek att de kunde kallas småbruk. En av hemmansdelarna är Alaska.

Koordinater: X=6534504, Y=1234028

Mardal

By med gårdarna Mardal Mellangården, Mardal Norgården och Mardal Sörgården, vardera 1/1 mantal. Under medeltiden ägdes hela byn av Nonnesäters kloster i Oslo. Men när Bohuslän tillföll Sverige 1658 revocerades byn och den blev kronojord. Alla tre gårdarna köptes av åborna den 9 juli 1761. Laga skifte 1862. 1938 bestod byn av drygt tio bruk med sammanlagt ca 100 ha åker, 3 ha slätteräng, 6 ha betesmark och 350 ha skogsmark. Till byn har hört ett drygt dussin torp och lägenheter (Budalsdalen, Bäckenas, Kasen, Lidhultet, Starketorpet, Stavatorpet, Steneröd, Tibäck, Veneskogen och Vickelklåvan).

Förleden i bynamnet tros vara *marr*, dvs häst (samma ord som i *marskalk*).

Koordinater: X=6544570, Y=1243545

Massleberg

Fyra gårdar, Lilla Massleberg om 1/2 mantal, Mellangården, Norgården och Sörgården (alla om 1/1 mantal) som 1658 sedan gammalt var kronojord. 1761 skatteköptes Lilla Massleberg och hälften av Mellangården. Resten av byn köptes av bönderna 1791 och blev skattejord. Storskifte 1819. 1938 bestod byn av åtta större bruk samt ett småbruk om tillsammans ca 126 ha åker, 11 ha betesmark och ca 320 ha skogsmark. Till byn har hört ett dussin torp: Dansarna, Grönbacken, Kockemoarna, Quislet (eller Kvisslen), Långvik, Myrarna, Näbbekärr, Svindalen, Trollås, Utängen och Ängarna.

Första leden i namnet tros ha varit *mattla*, fornvästnordiska för *kappa*. Tanken är då att bebyggelsen skulle fått namn av ett berg i närheten, som liknade en kappa. Ortnamn-boken försäkrar att detta inte är unikt, och hänvisar till det isländska *Häckleffjäll*, av fornvästnordiska *hekla*, som också betyder kappa.

Koordinater: X=6546394, Y=1242587

Medvik

1/1 mantal. Gården ägdes av Skee kyrka, men blev tydligen skatteköpt 1819. Utmarken storkskiftades 1816. Laga skifte för inägorna 1845. 1938 bestod gården av ett större och 14 mycket små bruk om sammanlagt 27 ha åker, 5 ha betesmark och 170 ha skogsmark. Under gården har legat Bågen, båtsmanshållet, flaten, Hagalid, Myren och Sketputt.

Namnet betyder *Mittvik*, dvs viken emellan Källvik och Knarrevik.

Koordinater: X=6548866, Y=1233172

Mossemark

1/4 mantal. Kronojord, sedan gården varit öde och blivit skattevrak efter digerdöden. Gården omnämns första gången 1573, då landskylden (arrendet) var 1 pund bast (lindbark). Senare år betalade åbon "Inger i Mussemark" 8 skilling. 1731 blev gården skattejord, då den såldes på auktion till häradsskrivare Holger Lundström för 54 daler silvermynt. Gården omfattade 1938 ca 5 ha åker och 150 ha skog. Till gården har hört torpen Annickabackarna, Björnmyr och Ulvstalid.

Koordinater: X=6537146, Y=1245612

Mällby

1/1 mantal. Gården var skattejord och ägdes av Blomsholms ägare generalen Sven Ranck. 1689 blev den frälsejord, men redan 1695 blev den "revocerad", dvs från frälse till skatte reducerad. Inägorna storskiftades 1819, och utmarken genomgick laga skifte 1831. 1938 bestod gården av ett tiotal småbruk (varav ett kallades Snålen) om tillsammans ca 43 ha åker, 4 ha betesmark och 170 ha skogsmark. Under gården har legat ett drygt halvdussin torp och lägenheter (Annedal, Banden, Ekemyr, Kaseby, Lugnet, Mon, Myren och Solliden).

Gårdsnamnet betyder *mellangården*. Det låter sig dock inte avgöras vilka gårdar den låg mellan. (En tidig betydelse av *by* var just *gård* – den nutida betydelsen är av senare datum.)

Koordinater: X= 6546383, Y= 1234309

Mörkebacka

1/1 mantal. Skattejord av ålder, men Gimsöy kloster ägde 1395 en halv tunna i Mörkebacka. Denna del av gården ägs sedan av Fredrikstads lagstol. Det är okänt vad som sedan händer, men troligen har den någon gång friköpts. 1938 omfattade hemmansdelen Hagarna (1/4 mantal) ca 5 ha åker 2 ha betesmark och 37 ha skog. Hela gården omfattade då ca 22 ha åker, 5 ha betesmark och 125 ha skog. Den var delad i fem bruk. i Ett halvdussin torp och lägenheter har tillhört gården (Backen, Holmen, Kaslidkas, Kullen, Ner i Stugan och Skottet).

Koordinater: X= 6541609, Y= 1245959

Neanberg

Två gårdar, Norgården och Sörgården, vardera 1/1 mantal. 1658 var Norgården kronojord, och låg under Bratsbergs län. Neanberg Södergården, som var skattegård, övergavs av ägaren 1700, sedan han knäckts av missväxt, boskapsdöd och hagelstormar. Gården föll under kronan, men 1790 skatteköptes Sörgården åter, men Norgården först 1866. 1938 bestod Norgården av sex småbruk om sammanlagt ca 23 ha åker, 1 ha betesmark och 80 ha skogsmark. Sörgården bestod av tre bruk om sammanlagt ca 19 ha åker, 2 ha betesmark och ca 125 ha skogsmark. Under byn har legat torpen Enehogen, Gaddestugan (efter en båtsman Gadd), Kleven, Lindalen, Nytorp, Saltbergtorpet (efter en innehavare Saltberg) samt Stakemyr.

Första delen av namnet kommer av det fornnordiska prepositionen *niðan* – som betyder *nedanför*. Mycket riktigt ligger byn nedanför ett litet berg.

Koordinater: X= 6534497, Y= 1238203

Niben (Nibben)

1/2 mantal. Skattejord av ålder. 1938 bestod gården av ett bruk om 24 ha åker, 4 ha betesmark och 67 ha skogsmark, samt en del i sambruk med Oxtorp. Under gården har legat torpen Nibehagen (senare hemmansdel) och Lindalen.

Koordinater: X= 6539448, Y= 1241280

Norrkärr eller Skräppekärr

1/1 mantal. Frälse av ålder. Ett saltverk har legat på gården. 1650 tillhörde gården Povel Nilsson, ridfogde i Norrvikens fögderi. Okänt när gården blev skattejord. Gården var 1938 uppdelad på ett större bruk och några småbruk, tillsammans 25 ha åker, 5 ha betesmark och 110 ha skogsmark. Under gården har legat strandsittarsamhället Selläter - namnet betyder säl-lägret - och ytterligare ett dussin torp och lägenheter (Anneberg, Backen, Fläcken, Holmen, Huset, Högen, Kasen, Klåvan, Klätterholmen, Monemyr, Sanden och Sandetorpet).

Kärr i gårdsnamnet torde syfta på en tät dunge.

Koordinater: X= 6546698, Y= 1232603

Nösteröd

Två gårdar, Övre Nösteröd om 1/1 mantal, och Nedre Nösteröd om 1/2 mantal, båda skatte av ålder. Nedre Nösteröd ägdes dock av generalmajor Sven Ranck, och gården blev frälse 1689, men kronan gjorde om den till skattejord igen redan 1695. Laga skifte 1854. 1938 bestod byn av ett större och fyra mindre bruk om sammanlagt 37 ha åker och 410 ha skogsmark. Till byn har hört ett drygt halvdussin torp och lägenheter; Högeliden, Källemyr, Källviken, Linddalen, Norddalen, Skottet, Ängarna och Ängedalen.

Förleden tros vara öknamnet *Nusti*, som väl närmast betyder *liten satt karl*.

Koordinater: X= 6541828, Y= 1244850

Oxtorp

1/1 mantal. Gammal kyrkojord, som låg under Rellens kyrka enligt Röda Boken 1395, men som låg under kronan 1650. 1756 skatteköptes Oxtorp av åbon. Laga skifte 1847. 1938 omfattade gården 12 ha åkerjord och 28 ha skogsmark. Till gården har hört torpet Hödal.

Någon riktigt bra tolkning av namnet verkar inte finnas. Ortnamnboken redovisar utan entusiasm två förslag: förleden kan ha sitt ursprung i *ufs*, som förekommer i norska dialekter och betyder *brant klippvägg, takkant*; alternativt kunde förleden komma från ett för övrigt okänt öknamn *Yfsa* eller *Yfse*, med betydelsen *stor tjock person*.

Koordinater: X= 6539583, Y= 1240619

Prästtorp (Prästorp)

1/2 mantal. Gammal kyrkojord, som låg under kronan. 1759 skatteköptes gårderna av åbon. Laga skifte 1858. 1938 var gården delad i fem småbruk om sammanlagt 18 ha åker, 1 ha betesmark och 163 ha skogsmark, varav 119 ha oskiftad. Till gården har hört torpen Kasen, Spelliden och Ödegården.

Ortnamnsboken konstaterar att första leden i gårdsnamnet betyder just *präst*, och andra ledet betyder *nybygge, utflyttad gård från en huvudgård*. Prästtorp var den gård som anlagts för prästens underhåll, om inte rentav prästen själv antogs bruka gården. Och vilken präst då? Prästen vid Rellens kyrka, förstås. Innehavaren av Rellen kan mycket väl ha avstyckat Prästtorp från Rellen - ägorna gränsar till varandra. Enligt Röda Boken 1391 låg Prästtorp under Rellens kyrka.

Koordinater: X= 6540465, Y= 1243033

Rellen

1/1 mantal. Kronojord av ålder. Häradskrivarens tjänsteboställe åtminstone sedan 1544. Rellen skattköptes 1943. Storskifte 1805, och laga skifte av den med Berge samägda utmarken på Tolvmanstegen 1939. 1938 utgjordes gården av 51 ha åker, 5 ha betesmark och 171 ha skogsmark. Under gården har legat ett halvdussin torp och lägenheter: Heden, Hyttan, Intagan, Lyhört, Raremyr, Rellehyttan, Schalehyttan och Västerröd.

Rellen är ett mycket gammalt namn. I Röda Boken från 1395 skrivs namnet *Rollini*. Den ursprungliga slutleden är *vin*, som betyder *äng*, *betesmark*. Sådana ortnamn tros ha bildats omkring år 500-700. Förleden tros vara ett ånamn, *Ralla*, som i norska dialekter betyder *prata mycket*, *skvallra*, *sladdra*. Men vilken å skulle ha haft ett sådant namn? Rellen ligger nu för tiden på en liten höjdsträckning, och någon å kan inte ha funnits där efter istiden. Men Rellen kan ursprungligen ha varit en större gård, och t.ex. Prästtorp är högst sannolikt en avsöndring från Rellen. Prästtorp når fram till Vättlandsån, och det kan tänkas att en fors i denna å gett namnet.

Koordinater: X= 6541142, Y= 1243266

Renshogen

1/2 mantal. Gården blev skattevrak 1683 efter Gyldenlövefejden, och hamnade under kronan. 1723 försökte länsman Juhl Vättleson köpa Renshogen, men misslyckas. Åbon Björn Gudesson begär 1726 värdering av halva hemmandet, vilken blir 114 daler 24 öre silvermynt. Köpet blir av först 1743. Laga skifte 1875. 1938 bestod gården av två bruk om sammanlagt 14 ha åker och 25 ha skogsmark. Under gården har legat torpet Renshog strand.

Koordinater: X= 6533448, Y= 1237012

Risäng

Två gårdar, Norgården och Sörgården, vardera om 1/2 mantal. Byn var gammal kyrkojord, som hamnat under kronan. Norrgården skatteköptes 1750 och 1756, medan Sörgården skatteköptes 1759. Enskifte 1819. 1938 bestod byn av tre bruk om sammanlagt 28 ha åker, 19 ha betesmark och 121 ha skogsmark. Av skogsmarken ägdes 24 ha av AB Bohuslänska granitkompaniet. Till byn har hört ett halvdussin torp och lägenheter (Alberget, Granhogen, Lugnet, Orreviken, Rosenlund och Ängarna).

Koordinater: X= 6535122, Y= 1237113

Rogstad

Fyra gårdar, Berge Rogstad, Bäcke Rogstad, Mellanrogstad och Stora Rogstad.

Berge Rogstad: 1/4 mantal. Kronohemman till 1804, därefter skatte. Vid taxeringen 1715 antecknas "obesutten". Sannolikt har den varit öde längre tid. Laga skifte 1853. 1938 bestod gården av ett bruk om 12 ha åker, 1 ha betesmark och 32 ha skogsmark.

Bäcke Rogstad: 1/2 mantal. Krono till 1804, därefter skatte. Laga skifte 1853. 1938 bestod gården av tre bruk om sammanlagt 23 ha åker, 0,5 ha slätteräng, 3 ha betesmark och 45 ha skogsmark.

Mellanrogstad: 1/1 mantal, förmedlat till ½. Frälse till 1695, därefter skatte. Laga skifte 1853. 1938 bestod gården av ett bruk om 17 ha åker, 1 ha betesmark och 35 ha skogsmark.

Stora Rogstad: 1/1 mantal. Kronogård till 1763, då gården skatteköptes för 330 daler. Torsten Nilsson uppgav inför tinget när skattköpet diskuterades 1755 att han hade bäst rätt till gården, eftersom han tagit upp gården ur ödesmål, och odlat den under krig och svåra förhållanden i 40 år. (Se Framme: Vätte härad, sid 96-97.) Att gården legat öde måste nog tas med en nypa salt. Vid taxeringen 1715 stod gården med två andra brukare, Anders och Erik, men från 1716 står Torsten Nilsson som brukare. Storskifte av inägorna 1802, och av utmarken 1819. 1938 bestod gården av två bruk om sammanlagt 39 ha åker, 3 ha betesmark och 35 ha skogsmark.

Dessutom ägs 12 ha av Strömsvattnet av byn.

Till byn har hört ett halvdussin torp och lägenheter; Bruket (ett tegelbruk, som grundades av Ambrosius Zimmerman 1728), Hagelid, Lull, Myren, Nordängen, Slumpen (efter en innehavare Slumpe-Hans), Utängen och Äggedal. Vid trolldomsprocesserna 1671 dömdes och avrättades Rönno i Tittås. Tittås var ett torp under Rogstad, som dock inte förekommer i kyrkböckerna.

Gårdsnamnet är mycket gammalt, Förleden tros vara det fornnordiska mansnamnet *Hrokr*.

Koordinater: X= 6546167, Y= 1238393

Rämne

1/2 mantal. Kronan tog 1 ½ tunna av landskylden, och hade bygseln, dvs gården räknades som kronogård. 1734 skatteköptes kronans del. Enskifte 1821. 1938 hade gården fyra småbruk om sammanlagt 23 ha åkermark, 4 ha betesmark och 150 ha skogsmark. Till gården har hört ett halvdussin torp och lägenheter; Husegårdet, Kvarnedalen, Liden, Lustigkas, Platsen och Stenkas.

Gårdsnamnet tros ha sitt ursprung i ånamnet *Hrefna*, som betyder ungefär *korpan*.

Koordinater: X= 6533201, Y= 1244956

Röd

1/1 mantal. 1658 ägde Värne kloster en tunna i Röd, vilket troligen är för en ödegård. 1772 är dock hela gården skattejord. Laga skifte 1846. 1938 bestod gården av fyra bruk om totalt 39 ha åker, 3 ha betesmark, 51 ha skogsmark samt 5 ha av Strömsvattnet. Till hemmansdelarna hör Drivnäs och Rödsmynen, och under gården har legat torpen Buskevik, Finntorpet, Fridhem, Klåvorna, Mon (eller Rödmo), Riddalsängen, Siver, Solhem och Taraldsängen.

Röd betyder *röjning*, och förekommer oftast tillsammans med ett namn. Gårdar som heter enbart ett obestämt Röd tros vara gamla, åtminstone från vikingatid.

Koordinater: X= 6544748, Y= 1235057

Salen

1/1 mantal. Skattejord av ålder. Gården tycks ha haft gemensam utmark med Hogen och Välle, eftersom några torp var gemensamma. Laga skifte 1847. 1939 bestod gården av en huvudenhet om 25 ha och 68 ha skog, samt ytterligare 8 smärre enheter om sammanlagt ca 30 ha åker och ca 180 ha skog. Dessutom fanns som mest 7 torp och lägenheter; Aspelid, Basehemmanet, Björkenäs, Gelet, Kasen, Långeskog, Mellan Hedarna, Skärdalen, Stockebackarna, Sälgehultskasen.

Koordinater: X= 6542335, Y= 1243772

Skee Prästegård

2 mantal. Kyrkojord av ålder. 1938 bestod gården av 79 ha åker, 12 ha betesmark och 85 ha skogsmark. Under gården har legat ett dussin torp: Bergabo, Hedarna, Kastellet, Lidbacken. Liden (eller Lian), Olskär, Skansen, Solliden, Stafsängen och Stämmestad.

Koordinater: X= 6544033, Y= 1240008

Skräppekärr

Se Norrkärr.

Skågelid

1/4 mantal av ålder. Inägorna storskiftades 1801, och utmarken 1804. 1938 bestod gården av tre bruk om sammanlagt 19 ha åker, 1 ha betesmark och 84 ha skogsmark. Under gården har legat följande torp och lägenheter: Hultet (eller Myren), Rönningen (senare avstyckad hemmansdel) och Tyften.

Koordinater: X= 6548954, Y= 1241806

Skånim

1/1 mantal. 1650 ägdes Skånim till största delen av "Jungfru Anna Catarina", en dotter till Gerlof Nettelhorst, som tidigare ägt Blomsholm. Resten av gården ägdes av bonden. Hela gården räknas som skattejord. 1938 är gården ett bruk av arealen 25 ha åker, 2 ha bete och 55 ha skogsmark. Under gården har legat torpet Krokeröd.

Koordinater: X= 6544779, Y= 1242237

Skär

Tre gårdar, Innegården, 1/1 mantal, Norgården, 1/1 mantal och Sörgården, 1/1 mantal. Utsocknes frälse av ålder. Men byn blev under 1700-talet "ofri mans frälse". Norgården köptes 1738 av de båda åborna, och säljare var överstinnan Biörnskiöld. Skär Innegården och 5 1/4 tunnor av Skär Sörgården ägdes 1758 av kronobefallningsmannen Erik Engström, och resten av Sörgården (1 1/4 tunna) ägdes av jungfru Sara Waldenström. 1938 hade hela byn samma ägare, och så hade förhållandet varit åtminstone sedan mitten av 1800-talet. Ägovidden var 1938 55 ha åker, 5 ha betesäng och 139 ha skogsmark. Till gården har hört ett tiotal torp: Bäckan, Gångaregården, Liden, Långkas, Mellomkas, Myren, Nappesta, Pilekas, Skureklåvan och Skärbo.

Ett "skär" är inte bara en liten berghäll i havet. Det kan också vara ett litet berg som sticker upp ur en omgivande slätt. Från en sådan bergkulle har Skär fått sitt namn.

Koordinater: X= 6538654, Y= 1235735

Skärje (Skerge)

1/2 mantal. Kronojord, som blev skattejord 1759. Inägorna storskiftades 1797, utmarken storskiftades 1812, och utmarken Tolvmanstegen 1860 (laga skifte). 1938 bestod gården av ett bruk, som omfattade 18 ha åker och 117 ha skogsmark. Under gården har legat torpet Skärjeklåvan (även Klåvan).

Skärje har fått sitt namn av en liten bergklack som sticker upp ur den släta marken.

Koordinater: X= 6540583, Y= 1243752

Slön, Norra

1/1 mantal. Kronojord 1650, dvs kronan hade bygseln, men gården var nog gammal kyrkojord. Vid taxeringen 1715 står gården som kronojord, men med två tunnor bondejord, och med en enda brukare (Hanns). 1/2 mantal skatteköptes 1762. 1938 var gården uppdelad i ett halvdussin bruk med arealen 21 ha åkerjord, 2 ha slätteräng (1,24 ha brukades under Lundens Ödegård, och torde ha inkluderat Ekhagen), och ca 45 ha skogsmark. Under gården har legat ett halvdussin torp och lägenheter - Hagarna, Hoppen (efter en låghalt skräddare som gick på kryckor - torpet låg vid Hoppetjärn, som också fick namn efter skräddaren), Kungskäll, Kärret, Lilleskog, Sandhyttstödet och Sandtorpet.

Koordinater: X= 6544698, Y= 1235902

Slön, Södra

1/1 mantal. Frälsejord åtminstone från 1578. Gården ingick i Margareta Huitfeldts gymnasiedonation 1664. Hon hade dock köpt gården 1660 av Johan Firchs. Gården ägdes av gymnasiestiftelsen till 1910. Laga skifte 1882. 1930 bestod gården av tre bruk om tillsammans 38 ha åker, 15 ha betesäng och ca 80 ha skogsmark. Till gården hör ett samfällt sandtag. Följande hemmansdelar finns eller har funnits: Slönsö och Stämmarna (eller Stämnen - "stäm" betyder fördämning). Under gården har legat torpen Aldungen, Alviken, Backen, Berget, Buskelid (eller Buskeröd), Gateröd, Hagelid, Hagen, Håselästen, Kvarndalen, Lyckan, Läntermyr, Slöntorpet och Solbacken.

Koordinater: X= 6534148, Y= 1238012

Solberg

Två gårdar, Nedre och Övre Solberg, vardera 1/1 mantal. Skattejord av ålder. Visserligen dömdes under 1660-talet 5 sättingar av Solberg under kronan, eftersom en innehavare rymt till Norge, men vid tinget återfick bonden jorden. Enskifte 1820. 1938 bestod byn av sju bruk om tillsammans 100 ha åker, 5 ha bete och 106 ha skogsmark, samt en samfällid torvmyr. Några av hemmansdelarna är Enerhogen (eller Pinan), sörgård och Uppegård. Till byn har hört torpet Hagarna (eller Hagen).

Koordinater: X= 6544128, Y= 1242319

Spoltorp

1/1 mantal. Kyrkojord 1650, men kronan tillsatte arrendatorer. 1772 var gården skattejord. 1938 bestod gården av två bruk om sammanlagt 27 ha åker, 1 ha betesmark och 86 ha skogsmark. Till gården har hört torpen Kasen och Valfiskforpet (efter båtsmansnamnet Valfisk).

Förleden i namnet är öknamnet *Spoli*, som i norska dialekter betecknar *en liten tunn pojke*. (I svenska dialekter är betydelsen enligt Svenska Akademiens Ordbok *lång o. smärt pojke, oförfaren yngling*. Ordet lever fortfarande kvar – spoling.)

Koordinater: X= 6546201, Y= 1240225

Stale

1/2 mantal. Kyrkojord. Gården låg öde åtminstone fram till mitten av 1500-talet, och skeeprästen hade sedan bygseln och tog en liten landskyld om 1,5 tunna. Åbon försökte köpa gården 1789, men lyckades inte. Det dröjde sedan nästan 200 år, till 1984, innan kyrkan sålde Stale. 1938 bestod den av ett bruk om 6 ha åker, 1,5 ha betesmark och 32 ha skogsmark. Till gården har hört torpen Bolleviken och Staletorpet. Möjligen har även torpet Stalesundet hört dit.

Koordinater: X= 6545748, Y= 1237037

Stare

1/1 mantal. Frälsegård av ålder. Gården blev 1702 ofri mans frälse, sedan ägaren, major Anders Bildt i Norge, 1670 pantsatt gården till åbon för ett lån om 250 riksdaler. Åbon får fastebrev på gården (dvs blir ägare) sedan Bildts änka inte velat lösa lånet. Storskifte 1815, laga skifte 1854. 1938 bestod gården av ett halvdussin bruk med sammanlagd areal om 25 ha åker, 4 ha betesmark och 205 ha skogsmark. Under gården har legat ett dussin lägenheter och torp; Bräckemarken, Bräckemyr, Bräckestrand, Enerhogen, Hagbergsbryggan, Muskekas, Nöteslätten, Persborg, Salthuset, Slätthagen, Starholmen och Ödegården.

Koordinater: X= 6541577, Y= 1235383

Stenaröd

1/2 mantal. Skattejord av ålder. Laga skifte 1848. 1938 bestod gården av två brukningsenheter om ca 15 ha åker och 140 ha skogsmark. Ett halvdussin torp: Backarna, Blåarna (syftar på familjen till båtsman Blå, som bodde där), Holmehemmanet, Hålemyren, Klåvan, Lugnet, Rönningen och Stigsmyr.

Förleden i namnet är mansnamnet Stenar.

Koordinater: X= 6537452, Y= 1245072

Stene

1/1 mantal. Skattejord av ålder. Gården kom under Blomsholm under slutet av 1600-talet, men var fortfarande skattejord. Laga skifte 1894. 1938 ägdes Stene fortfarande av Blomsholms ägare, och utgjorde 38 ha åker, 5 ha betesmark och 157 ha skogsmark. Under gården har legat ett halvdussin torp och lägenheter:

Baracken, Lugnet, Ny-Stene, Skulten, Smedjebacken, båtsmanstorpet Stenegrind och Sörkilen. Dessutom finns en samfällid torvmosse med upplagsplats.

Koordinater: X= 6548836, Y= 1237381

Strängen

Två gårdar, Övre Strängen och Nedre Strängen, 1/2 mantal resp. 1/1 mantal. 2 tunnor i Övre Strängen var sedan gammalt kyrkojord, och tillföll norske (dvs snarare danske) kungens hovpredikant. 1658 lade svenska kronan beslag på denna andel. 1723 försökte Christina Waldenström, mor till kronobefallningsmannen Engström, köpa Övre Strängen för 60 daler silvermynt. Åbon Anders Andersson krävde dock att själv få lösa in gården. Waldenströms försök misslyckades, men först 1761 köpte åbon Övre Strängen. Nedre Strängen har varit skattejord av ålder. Laga skifte 1846, 1858. 1938 bestod byn av två gårdsbruk och ett par småbruk, tillsammans 41 ha åker, 8 ha betesmark och 200 ha skogsmark samt ett avstyckat vattenfall. Till byn har hört ett drygt halvduzin torp: Björnemyr (eller Myren), Björneröd, Bäckén, Ekeklev, Kasen, Knopperöd, Kvarnbacken och Trångkas och Trägrind.

Namnet är ursprungligen *Strengvin*, där senare leden är ett ålderdomligt *vin*, dvs betesmark. Första leden, *streng*, syftar troligen på att byn ligger på strängen mellan två parallella åar.

Koordinater: X= 6541280, Y= 1245096

Sälten

1/1 mantal. Skattejord av ålder. Sälten var ursprungligen en by med två gårdar, men gården Skard har sedan senmedeltiden varit öde. Den tillhörde kyrkan, och brukades under Sälten. Någon gång har den jorden blivit bondejord. Laga skifte 1858. 1938 var gården uppdelad i sex små fastigheter, som dock alla hade samma ägare och brukare, och omfattade 25 ha åker, 1 ha betesmark och 75 ha skogsmark. Under gården har legat torpen Paradiset och Ängevrån.

Gårdsnamnet skrevs tidigt *Saltu-vin*, dvs den salta betesmarken. För 1000 år sedan, då havsytan låg 2,5-3 meter högre, låg stranden nära gården.

Koordinater: X= 6537036, Y= 1238193

Söle

5/8 mantal. Söle ägdes av klostret Nonnesäter år 1396. Efter freden i Roskilde 1658 blev gården svensk kronojord. Var 1/1 mantal kronojord till 1758, då gården skatteköptes av åbon. Laga skifte 1850. 1938 bestod gården av två enheter om 26 ha åker och 44 ha skog, respektive 16 ha åker och 37 ha skogsmark. En del, Bullern, brukades under Allemarken. Under gården har legat några torp: Bullern, Fåglehögen (eller Sölemyr), Pynten och Sölekroken.

Koordinater: X= 6541886, Y= 1242316

Tafsäng

1/4 mantal. Skatte av ålder. Laga skifte 1854. Laga skifte 1854. 1938 bestod gården av två bruk om sammanlagt 23 ha åker och 33 ha skogsmark. Under gården har legat fyra torp: Blockens torp, Klåvan, Ledet och Sandbäck.

Koordinater: X= 6536462, Y= 1241688

Tjärndalen

1/8 mantal. Tjärndalen noteras på 1500-talet som kronogård. Den blir skattegård 1797. Storskifte 1815. 1938 bestod gården av två bruk om sammanlagt 10 ha åker, 1 ha betesmark och 8 ha skogsmark.

Koordinater: X= 6542859, Y= 1236412

Tjöstad

3/4 mantal. Kronogård till 1759, då den skatteköptes. Enskifte 1825. 1938 bestod gården av två brukningsenheter om 18 ha åker och 12 ha skogsmark respektive 21 ha åker och 15 ha skogsmark. Under gården har legat torpen Fritorp, Krokstrand och Säckäng (eller Säckemyr). Ödegården Kroken har också legat under Tjöstad.

Koordinater: X= 6542131, Y= 1240053

Treje

1/1 mantal. Skatte av ålder. I Gösta Framme: Ödegårdar i Vätte härad, sid 195 finns en avskrift av ett protokoll över en delesgång, där Trejes gränser beskrevs. Delesgången gjordes år 1417. Gården var under århundraden en stormansgård, som skattade sex tunnor (dvs dubbelt mot en gård av vanlig storlek). Innehavarna var nämndemän i flera generationer. Men gården har delats åtskilliga gånger. Laga skifte 1832. 1938 bestod gården av 14 jordbruksfastigheter med tolv ägare och brukare. Samanlagd areal var 85 ha åker, 13 ha betesmark och 350 ha skogsmark. Några av hemmansdelarna heter Fram i stugan, Gatan, Högarna (eller Högen), Liden (eller Liane), Mossen, Skallran och Tåhultet (tidigare torp). Under gården har funnits en hel del torp, varav ett var något beryktat: Fittan, Kasen, Kroken, Nybygget, Nytorp, Stenstorp, Stubbekasen och Tjärnseröd.

Koordinater: X= 6537263, Y= 1242357

Tånge (Tånga)

1/2 mantal. Frälsegård 1650, som blev kronogård, vilken skatteköptes 1736. Storskifte av inägorna 1824, och laga skifte av utmarken 1755. 1938 bestod gården av två bruk om sammanlagt 17 ha åker, 6 ha betesäng och 100 ha skogsmark. Under gården har legat torpen Skuteklåvan och Tångholmen.

Koordinater: X= 6543879, Y= 1239559

Ulvekärr

1/4 mantal. Gården tillhörde under 1500-talet kyrkan, och låg under Tingvalls prebende. 1658 blev den svensk kronojord. Skatteköptes 1813. 1838 bestod gården av ett bruk om 8 ha åker och 33 ha skogsmark. Under gården har legat Stilketorpet.

Förleden i gårdsnamnet betyder förstås varg, och kärr torde stå för en lågt liggande tät dunge.

Koordinater: X= 6540331, Y= 1236904

Utängen

1/4 mantal. Vid freden i Roskilde ägde Värne kloster en tunna i Utängen, vilket torde ha varit en stor del. Men svenska staden lade beslag på gården och Utängen blev kronojord, och skattköptes 1761. Laga skifte 1901. 1938 bestod gården av två bruk om 14 ha åker, 1 ha betesmark och 63 ha skogsmark. Under gården har legat torpen Asplunden, Enersberg och Hålet.

Koordinater: X= 6548233, Y= 1241536

Vadalen

By med tre gårdar, två Norra Vadalen (vardera 1/8 mantal) och en Södra Vadalen (1/4 mantal), samt kvarn. Den ena av Norra Vadalen-gårdarna var kyrkojord, och skeprästen fick 1645 landskylden i form av 9 kalvskinn, och hade dessutom bygslen. Norra Vadalen var kyrkojord ännu 1984. De båda andra gårdarna var skattegårdar av ålder. Laga skifte 1841. 1938 bestod byn av två bruk om sammanlagt 20 ha åker, 6 ha betesmark och 52 ha skogsmark. Till byn har hört torpen Backelid, Kåtan och Ulvstadstorpet.

Koordinater: X= 6548361, Y= 1243619

Valex

By med 3 gårdar, Norra Valex, Södra Valex och Såge Valex, vardera om 1/2 mantal.

Norra Valex var kronojord till 1759, därefter skattejord. Storskifte 1819. 1939 bestod gården av fyra brukningsenheter om sammanlagt ca 19 ha åker och 65 ha skog.

Södra Valex var en gammal skattegård som föll öde 1692 och blev kronojord. Skatteköptes 1822. Inägorna storskiftades 1809, och delar av utmarken genomgick laga skifte 1860. 1938 bestod gården av två bruk om sammanlagt 13 ha åker, 2 ha betesmark och 103 ha skogsmark (varav 99 ha var oskiftade 1938).

Såge Valex var skattejord av ålder. Laga skifte av utmarken 1860. 1938 bestod gården av en enhet om ca 19 ha åker, 1 ha betesmark och 134 ha skog. I forsen i älven fanns såg och kvarn. Kvarnen brann ca 1951, och var i drift tills dess.

Dessutom fanns ett drygt halvdussin torp och lägenheter: Björnemyr även kallad Geteskrämman, Blådalen, Knappedalen (som låg nära norska gränsen strax nött om Vammen), Kvarnebacken, Lerdalen, Nytorp och Sjulsåsen.

Koordinater: X= 6540195, Y= 1243940

Valsbo

Se Grälös

Vammen

Två gårdar, Norra Vammen, 1/4 mantal skatte, och ödegården Södra Vammen. Den senare gården skatteköps 1790. Byn hade 1938 ännu inte skiftats. 1938 bestod den av tre småbruk om tillsammans 14 ha åker, 1 ha betesmark och 150 ha skogsmark.

Koordinater: X= 6538965, Y= 1248428

Varp

1/1 mantal. Skattejord av ålder. 1645 fick dock skeeprästen en tunna i landskyld från gården. När den delen skatteköptes är okänt. 1715 var hela gården skattejord. Enskifte 1824. 1938 bestod gården av fem fastigheter, varav två brukades tillsammans med granngårdar, och de övriga tre var två bruk. Gårdens sammanlagda areal var 43 ha åker, 14 ha betesmark och 105 ha skogsmark. Tre torp eller lägenheter har tillhört gården: Buskeröd, Kvarnbacken och Sinkan.

Gårdsnamnet har troligen med *verp* i betydelsen *uppkastad stenhög* att göra, men att nu hitta denna eventuella stenhög torde vara utsiktslöst.

Koordinater: X= 6538578, Y= 1239903

Vik

1/1 mantal. Frälsegård till 1628, då Vik blev kronogård efter ett byte mellan kronan och Anders Blomme (Blomsholms skapare). Kring 1670 anlades gästgiveri på Vik, vilket var i drift mer än 200 år. Gästgiveriet var även tingsställe, och de nio kvinnor från Vätte härad, som dömdes för trolldom 1672, avrättades där. Gården skatteköptes 1751 av gästgivaren Halvord Larsson. Storskifte av inägorna 1799, och utmarken 1811. En torvmyr skiftades 1902. 1938 bestod Vik av sju bruk om tillsammans 51 ha åker, 2 ha betesmark och 131 ha skogsmark. Bland hemmansdelarna finns Ekehögen, Juskeliden (eller Liden), Prästängen och Väster-Vik. Till gården har hört ett halvdussin torp: Dapen, Faltintorpet, Kannemyr, Linddalen och Spärrebäck.

Gårdsnamnet är troligen givet av att gården för ca 1000 år sedan faktiskt låg vid en havsvik, då landet låg bortåt 3 meter lägre.

Koordinater: X= 6535800, Y= 1237898

Välle

1/1 mantal. 1658 ägdes 2/3 av Välle av domkapitlet i Oslo stift, men gården revocerades när Bohuslän föll under Sverige. En del av återstoden ägdes av Oluf Aslaksson i Kroken, som var spion åt norrmännen i Gyldenlövefejden 1675-1679. Sedan Oluf rymt till Norge konfiskerades hans jord, men den återlöstes senare av släktingar. Vid taxeringen 1715 står Välle som kronogård, men med två tunnor bondejord. Resterande kronojord köps av åbon 1761. Laga skifte 1876. 1939 bestod gården av 5 fastigheter om ca 68 ha åker, 5 ha betesmark och 185 ha skogsmark. Hemmansdelarna har haft namn som Grankärr (tidigare torp), Siljehultet (troligen tidigare torp) och Huseberget. Till gården har hört ett halvdussin torp: Bussehemmanet (efter en båtsman Buss), Herredalen, Myrarna (troligen samma torp som ligger under Salen), Nytorp, Putten (som betyder skithål), Ulvedalen och Ulvekärr.

Gårdsnamnet kommer från formen *vellir* av det fornnordiska *vollr*, dvs gräsbevuxen slätt.

Koordinater: X= 6542549, Y= 1247279

Vässby

By med gårdarna Gö Vässby (1/2 mantal), Lilla Vässby (3/4 mantal) och Stora Vässby (1/1 mantal). Gö Vässby var först kronogård, men skattköptes 1738. De båda andra gårdarna var frälsegårdar av ålder, och stod som frälse ännu 1810. 1938 bestod byn av tre större bruk och några småbruk, tillsammans 70 ha åker, 1 ha slätteräng, 4 ha betesmark samt 170 ha skogsmark.

Till några av hemmansdelarna har hetat Haganäs, Putten och Tuften. Under byn har legat torpen och lägenheterna Anneberg, Backekas, Backelid, Haga, Hällekas, Högelid, Liden, Mesanplatsen (efter båtsman Mesan), Nordlid, Oliveberg, Platsen, Skogslid, Solbacken, Solhaga, Solliden, Soltomt, Stenlid och Svingen.

Koordinater: X= 6548845, Y= 1236702

Vätteby (Vetteby)

Vättland (Vettland)

1/1 mantal. Krono av ålder. I 1544 års jordbok noteras Vättland som häradets största kronogård med landskylden (arrendet) 10 tunnor malt. Men gården är mycket äldre än så. Den omnämns t.ex. i Snorre Sturlassons Nordiska kungasagor från 1200-talet. Gården var under flera sekler löneboställe åt kronofogden i Norrvikens fögderi, vilken var statsmaktens högste representant i norra Bohuslän. 1757 föreslog kammarkollegiet att kronofogdens boställe i stället skulle bli det blygsammare Övre Hjältsgård, och att kronofogden Johan Adolf Greiffe skulle få skattköpa Vättland för ett bra pris. Hovjunkaren Virgin på Blomsholm tyckte att priset var alldeles för lågt, och på ett ting 1758 bjöd han 2000 daler silvermynt för Vättland. Det hela slutade med att det inte blev någon ändring. Vättland förblev kronogård till 1939. Utöver huvudgården fanns 1938 ett antal mindre bruk. Arealen var sammanlagt 80 ha åker, 9 ha betesmark och 170 ha skogsmark. Några av hemmansdelarna har varit de tidigare torpen Bergkällan, Brovallen, Hästhagen, Ljugneberg och Skattkärr.

Under gården har legat halvtannat dussin torp, varav några med skabrösa namn: Bergkällan, Brovallen, Dammsemyr, Fittan, Hushagen, Hästhagen, Kasen, Klåvan, Ljugneberg, Mittan (det egentliga namnet var Muttan, men genom kompromiss med anständigheten har namnet fått denna form), Myren, Raven, Skattkärr, Tjuveröd, Tystheden, Uppsikten, Vätteby och Vättlandsbro.

Gårdsnamnet Vättland har ingen tillfredsställande tolkning, men nyligen har Stefan Brink föreslagit en tolkning, som utgår från att för ca 1500 år sedan var Strömsvattnet en grund havsvik, som gick ända fram till gården. Under ett halvt årtusende grundades denna vik upp, och utgjorde ett våtland med betydelse som betesmark och slätteräng. Vättland skulle alltså betyda *våtland*.

Koordinater: X= 6541449, Y= 1239044

Ylseröd

1/1 mantal skatte av ålder. Laga skifte 1834. 1938 bestod gården av två jämstora bruk om vardera 1/3 mantal, om tillsammans 21 ha åker, 3 ha betesmark och 54 ha skogsmark. Den resterande 1/3 mantal var uppdelad på 20 smålotter, vilka alla

ägdes av Blomsholms Stenhuggerier, Hessel & Co. Under gården har legat torpen (eller lägenheterna) Hagaberg, Hyttan (ellert Vädurshyttan efter båtsman Vädur) och Sjöholmen.

Första ledet i gårdsnamnet skulle kunna vara namsnamnet Juhl.

Koordinater: X= 6550688, Y= 1236721

Ånneröd

Två gårdar, Norra resp. Södra Ånneröd, vardera ½ mantal. 1658 låg den ena av gårdarna under Kristiania lagstol. Norra Ånneröd förföll till skattevrak 1684. Södra Ånneröd skatteköps 1759, och Norra Ånneröd 1797. Laga skifte 1829 och 1856, nytt skifte 1874. 1938 bestod byn av sex bruk om sammanlagt 33 ha åker, 2 ha betesmark och 140 ha skogsmark. Några av hemmansdelarna har hetat Delen och Knatten. Under gården har legat torpen Klaraberg, Lenas myr (eller Saluteröd), Liden Meyerröd (troligen efter båtsman Meijer), Pommern (namngivet av en soldatänka, vars man stupat i Pommern 1813) och Rönningen.

Koordinater: X= 6547021, Y= 1233866

Åseröd, Lilla

1/2 mantal utsocknes frälse. Storskifte 1819. 1938 bestod gården av tre hemmansdelar om ca 22 ha åker och 110 ha skogsmark.

Koordinater: X= 6540813, Y= 1236147

Åseröd, Stora

1/1 mantal. Av ålder kronojord, eller snarare kyrkojord, men kronan hade bygseln. 2/3 skatteköps 1836, resterande 1/3 1854. Laga skifte 1856. 1938 bestod gården av två bruk om tillsammans 23 ha åker, 3 ha betesmark och 135 ha skogsmark. Till gården har hört torpen Högmyr, Skårhällan, Trulsekasen och Änghagen.

Koordinater: X= 6542108, Y= 1246072

Äng

By med två gårdar, varav en är en ödegård, och den andra utgjorde 1/1 mantal. Halva gården skänktes 1317 av kung Håkon Magnusson till Sankt Mikael's kapell på Tönsbergshus. Andra halvan skänktes 1414 till Värne kloster utanför Moss. Gården "revocerades" 1659, dvs togs av svenska staten och blev kronojord. 1735 skatteköptes den av brukaren. Laga skifte 1859. 1938 fanns ett dussin fastigheter och ca åtta bruk med sammanlagd areal 45 ha åkerjord, 11 ha betesmark och 515 ha skogsmark. Till byn hör en samfälld kvarnplats och en dito torvmyr. Under gården har funnits ett tiotal torp och lägenheter: Bondarna, Bråtarna, Heden, Hjulemyr, Hjälarna, Jamonsmyr, Lövekas, Sandbacken, Stenkas, Överflaten och Östhagen.

Koordinater: X= 6534094, Y= 1245118